

Swahili: historia

baserat på ett föredrag av Nasor Malik

Swahili, eller Kiswahili som är det folkliga namnet, började talas längs den östafrikanska kusten, vid Lamu vid Kenyas norra kust och vidare längs kusten till Cabo-del-Gado i norra Moçambique. Ingen vet den exakta tidpunkten för dess födelse. Vissa vetenskapliga källor har konstaterat att det fanns lyrik på swahili för 400 år sedan på Afrikas östkust och så tidigt som på 900-talet hade språket redan utvecklats till ett användbart kommunikationsinstrument i ett kulturellt stabilt samhälle i Östafrika.

Uppkomsten av swahilikulturen och språket är ett resultat av korsbefruktning mellan bantukulturen och den asiatiska. Själva ordet swahili kommer från det arabiska ordet ”sawaahil”, som betyder ”kusten”. Så småningom kom ordet att betyda ”folket som levde på Östafrikas kust”.

Swahili spred sig via handel, krig och i befrielsekampen mot kolonialismen. Handel existerade mellan swahilikustfolket och handelsmän från Arabien, (framför allt från Omanriket, Yemen, Iran) Indien och Kina som kom med segelfartyg till Östafrika. Eftersom hemresorna var mycket beroende av monsunvindarna blev många handelsmän kvar och skaffade sig familj och hem i det nya landet. Senare emigrerade många handelsmän från Arabien och Indien till området och bosatte sig längs kusten från Somalias horn till Moçambiques norra kust, på grund av det fina klimatet och de vackra kuststränderna. Denna kontakt med andra folk har berikat swahilin och det blev handelsspråket inom ett stort område i Östafrika.

Mellan 1200- och 1400-talet blomstrade Östkustens statsstater ekonomiskt och swahilin spred sig. När portugiserna anlände i slutet av 1400-talet (1458) blev de förvånade över den rikedom och den blomstrande swahilicivilisation som fanns på den östafrikanska kusten, dvs från Somalias hörn till norra Moçambique. Tre år senare (1502) skickade portugiserna 20 krigsfartyg till dessa områden. Efter åtta år av brutala krig kontrollerade portugiserna handeln från norr om Mogadishu till Beira på Moçambiques kust.

Portugisernas 200-åriga styre fick swahilicivilisationen¹ på fall, men språket överlevde stagnationen. Under 1700-talet skedde maktombyte i det omanska riket. Portugiserna förlorade handelskontrollen och makten. De blev utkastade från sina erövrade områden, dvs. från Port Jesus i Mombasa² (1698), Kilwa och Pemba (1699) till söder om älven Rufiji. 1832 blev Zanzibar huvudstad i Omanriket. Efter 200 år av social och ekonomisk misär ökade handeln markant då kolonialmakterna började intressera sig för att sinsemellan dela upp Östafrikas kust och övriga Afrika.

Vid Berlinkonferensen (1884/5) delades den östafrikanska kusten upp mellan italienarna, tyskarna, portugiserna och britterna. Burundi, Rwanda och Tanganyika kontrollerades av tyskarna. Tyskarna var intresserade av att behålla swahilispråket i sin administration för sina afrikanska tjänstemän, soldater och tyska missionärer. Swahili undervisades på de få skolor som fanns. Det var tysken Ludvig Krapp som på det latinska alfabetet sammanställde den första grammatikboken och det första lexikonet på swahili.

¹ <http://www.tanzania.go.tz/history.html>

² <http://www.geocities.com/srvarsani/History.html>

Slavhandeln och andra världskriget har bidragit mycket till swahilispråkets spridning från kusten till inlandet. Även befrielsekampen mot kolonialismen i Kenya och Tanzania har medverkat till spridningen. Strävan efter och kraven på självständighet utropades på swahili. I Uganda var det Idi Amins regim som uppmuntrade sina landsmän att använda swahili och Musevenis politik som gör swahili till ett av kärnämnen i grundskolor och gymnasier.

Var talas swahili?

Swahili är huvudspråk inom det breda mittbältet i Afrika, från Tanzania och Kenya vid Indiska Oceanen till Kongo vid Atlanten. Swahili spred sig via handel söderut och norrut och i dag talas swahili

- som officiellt och nationellt språk i Tanzania, Komoroöarna och Kenya.
- som nationellt språk i Tanzania, Kenya och Komoroöarna.
- som ett av nationalspråken i Burundi, Rwanda, Uganda, Kongo.
- av vissa innevånare i Malawi, Madagaskar, Moçambique, södra Somalia, Etiopien, södra Sudan och Zambia.

Swahili kan studeras i Ghana, Japan, Kina, Nigeria, Sudan, USA, Ryssland, Öst- och Västeuropa inklusive Sverige, Norge, Finland och Danmark. Det finns många internationella radiobolag med sändningar på swahili, t.ex. BBC, Deutsche Welle, The Voice of America, Radio Moskva, Chinas många radiostationer och flera stationer i Mellanöstern.

Hur många talar swahili?

Över 100 miljoner människor talar swahili. Trots att islam och arabiskan har haft stort inflytande på swahilispråket³ är swahili ett bantuspråk liksom lingala och kigongo i Kongo, kikuyu i Kenya, shona i Zimbabwe, zulu i Sydafrika och duala i Kamerun.

³ <http://www.african.gu.se>
